

Artikel i boken: Om femtio år med Arkitekturmuseet utgiven år 2012 ISBN: 978-91-85460-86-1

Märkbart, hörbart, ordlöst

Ett trott, svepande brusljud lägger sig uppmärksamt nära huden. Barn, ungdomar och vuxna sitter, kryper och går omkring, klipper, klistrar och viker papper till byggnader som bildar en papperstad i rummet, en stad med tunna väggar. De bygger samtidigt som ljud- och rörelseimprovisationer med musiker och dansare pågår runtom. Alla är välkomna att delta i pappersbygget, de som bara vill titta på kan själva välja åskådarspektiv. Det finns inget givet centrum, ingen scen för det performativa, bara en koncentration i händerns vikan, klippande, klistrande. Rummet vilar i det ordlösa. Handens arbete blir till bordun, en grundton att förhålla sig till och som allt eftersom det blir stadigare, samlar spridda rörelser och ljud, samlar och omsätter! Då släpper rummet till, vecklar ut sig, blir tillgängligt för alla, och allas foreställningar, blir akustiskt verkssamt. Därför väver husen – en bygger i guld-papper, en annan låtar som små fågelbon, någon staplar pappersronddeller till cirkelformat höghus, en pojke visar vart i lägenheten hans säng ska stå, och – «det där, det är två kärnkraftverk», säger en annan som jobbat imponerande länge. Så tunna väggar för så starka krafter, tänker jag. Så skört är det kanske, egentligen.

Byggandet i papper skapar ljud och skapar rörelser, skapar energi och ger impulser till korta kärnfulla improvisationer. Vika ihop och veckla ut. Improvisationerna ska utgå från det som hörs och märks i rummet. Det sker nu, vardagligt, enkelt, choséfritt och med samma intensitet som när man rör sig och gör det man ska.

Vika ihop och veckla ut, så stod det i mina instruktioner till de dansare och musiker som bjudits in till museet och pappersbygget för ett akustiskt och kinestetiskt (med kroppen uppfattbart) arbete kring stadens arkitektur. Det förutsättningskapande skulle sättas före, det förmåbara före det hörbara, i ett improvisatoriskt utforskande av rummet. Det blev en komposition för det på gränsen till uppfattbara som märkbart «stämde» rummet. Improvisation förutsätter tillit, att man

kan föreställa sig rummet och befinna sig i det på samma gång. På islandska heter improvisation «spuni», troligtvis ur samma rot som spinna – att följa tråden, tänker jag – men man säger ofta för improvisera: «ad leika af fingrum fram». Via lyssnandet genom byggandet. Pappersstaden växte, leksaksbilar kördes in och ut genom wellpappgarage och nerför golvpappvägar. Att låta fingerfärdighet möta papprets tunna struktur, innebär att öppna för tankar kring vår känslighet för hus och rumsligt varande. Jag ville rikta uppmärksamheten mot membran och ytor som mottar. Ett membran är ett filter för inkommande och utgående, den härfinna skiljelinjen mellan manipulation och kreativitet och destruktivitet.

väggar, tak, golv, cellmembran, näthinna, trumhinna, slemhinna, havsvita, jordskorpa, ozonskikt, hud, integrerat

Byggandet i papper skapar ljud och rörelser.

1976

PAPPERSHUS
 Utställningen *Pappershus eller byggnader som aldrig byggades* (*Paperhouses or Buildings never built*) presenterade akademiprojekt ur ritningsarkivet på Sveriges arkitekturmuseum och visades från slutet av juni till oktober 1976. Under Arkitekturmuseets historia har denna utställningsidé återkommit vid ett antal tillfällen; som senare i utställningen «På annan plats» som visades under arkitekturåret 2001. Arkitektur är resultatet av många ställningstaganden och kompromisser. Ogenomförda arkitekturprojekt uppvisar idéer som inte lyckats övertyga beställare och beslutsfattare eller som av andra anledningar varit omöjliga att genomföra. Arkitektur stannar på pappret har kanske ett mått av visionärt innehåll som är ur fas med sin tid. För eftervärlden är ogenomförda projekt lika talande för sin tid som de byggnader som realiserades.

Det finns inget givet centrum, ingen scen för det performativa. Dansare under utställningen *Improviserata tiden*.

Fortfarande med ljudet av papper i våra händer bävar jorden i Japan, marken rännar och vägen sköljer över. Tiotsentals omkommer eller blir hemlösa. I tidningen läser jag att en japansk sjärmarkitekt skapar nödbostäder av papper i katastrofområdet.¹ Av pappror och rygglater han bygga avskärningsystem i de stora uppsamlingslokalerna så familjer kan få en privat sfär, en fredad vrå att vara i, när deras egna hus fallit samman.

Papperslös, «sans papiers», ett nyligen inkommet ord från franskan till det svenska som benämning på illegal flyktning, på person utan *apphållslistatånd*. Ett ord för en kropp i flyktigt tillstånd, ett hus som fallit samman, omöjligt att hålla sig uppe i. Utan identitet – ingen tillhörighet, inget skydd mot hemlöshet. Att inte *höra hemma* innebär att ingen tillhandahåller den akustiska förutsättningen för skapandet av rum, för möjliggörandet av liv. Ingen ansvarar. Ingen svarar an.

I en tid där hastigheter vrids upp blir landskapskonturer svåra att urskilja, då går det fortare att manipulera än att improvisera, fortare att rasera än att bygga. Att via händerns arbete förbinda rummet med kroppen, varandet med anledningen, är tidskrävande, att hantera tunna övergångar mellan inuti och ut- anspår är bara för den som är mått nog att kunna vrida mitt i kaoset. Intervallen är vi känsliga för stämning, för tryck och spänning i ytan. För att på känn, «by heart», kunna balansera, parera, navigera och hitta fram i konturlöshet måste vi skärpa våra sinnen, justera vår väg. Då blir vi lodbärande, blir en del av

den bärande strukturen i rummet med huden som membran och husfasad. Men vem ser till att vikten fördelas jämt, att husen passar med kroppen, att kroppen inte faller samman, att marken inte rännar?

TEXT: ANNA E. WEISER

1. Borduin, från «bourdon» – det franska ordet för humla, är en oförändrad, ofta låg, ton som ackompanjerar en melodi.
2. Märkbart Hörbart i *Mellanrummet - improvisation, komposition, pappersbygge* inleddes utställningsprojektet «Improvisera staden» på Arkitekturmuseet 1-6 mars 2011. Konstnärerna och forskarna Monica Sand och Ricardo Aizenza bjöd in konstnärer, musiker, och dansare för att visa på olika sätt att fånga stadens uttryck. Pappersbygget kom att ackompanjera programmet, och besökarnas byggen visades under hela perioden. «Improvisera staden» ingick i *Arkitekturmuseet LIVE* 25 jan-13 mars 2011. Medverkande dansare och musiker i «Märkbart Hörbart...»: Kajsa Sandström, Hanna Bylund, Ingrid Cogne, Thommy Wahlström, Niklas Billström, Anton Alfvén, Wolfgang Weiser, Ricardo Aizenza.
3. Shigeru Ban är en japansk arkitekt som utvecklat metoder att arbeta med papper som konstruktionsmaterial, bland annat för temporära bostäder i katastrofområden.